

Mocenský vzestup Evropy a jeho příčiny

Ideologie, ekonomika, politika a válka
v Evropě 19. století

Koncept civilizace

Slovo „civilizace“ pochází z latinského slova pro měšťana nebo občana, *civis*, z jeho adjektivní formy, *civilis*.

Být „civilizovaný“ znamenalo především žít ve městě, v němž panuje ústava a právní normy dané společnosti, v tomto případě římské občanské právo.

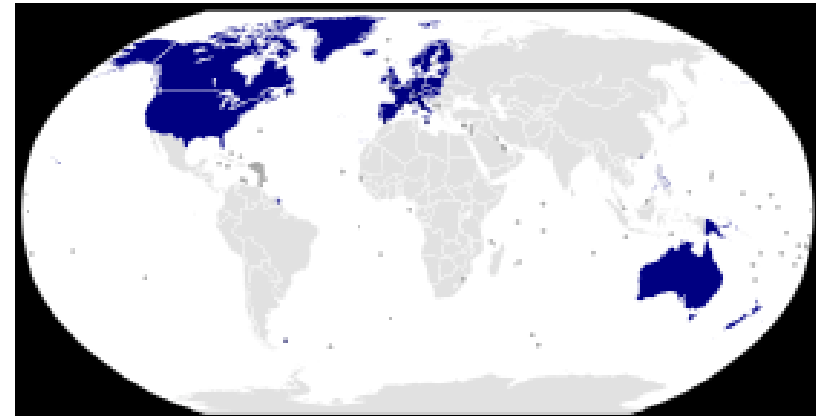
Civilizace – nejvyšší jednotka lidské organizace, kterou pojí společně sdílené hodnoty, historie a vědomí vlastní sounáležitosti.

Různí autoři, různé počty.

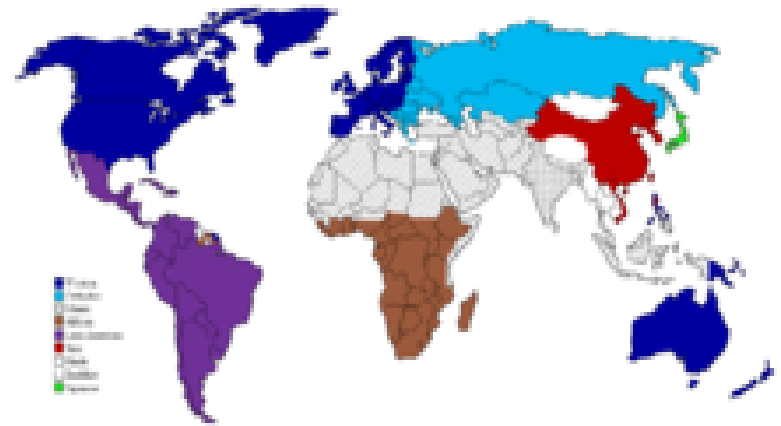
Západní civilizace v 19. století ovládla svět.

Proč? Byla k tomu předurčena?

Západní civilizace dle S.H.

Civilizace dle Huntingtona

Renesanční kolébka západní dominance?

12. století – západní Evropa zaostalý přívěšek Euroasie.

Od 12. století vzrůstala v mnoha městech ve střední a severní Itálii prosperita obyvatelstva,

Města se postupně vymanila z nadvlády šlechty a biskupů a formovala se jako samosprávné celky – komuny. Křížové výpravy – znovuobjevení dědictví Antiky pro západní Evropu.

14. století – počátky italské renesance.

Evropané objevují svět – 15. století – počátek portugalských a později španělských zámořských cest.

Zárodky budoucí Západní velikosti.

Tehdy by na Západ vsadil jenom blázen!

Expanze periferního Západu

Civilizace Orientu a Asie – do 18. století nepoměrně vyspělejší – od 19. st. – relativní úpadek.

1453 – dobytí Cařihradu Turky – konec řecké civilizace, která přežila 1000 let rozpad Římské říše.

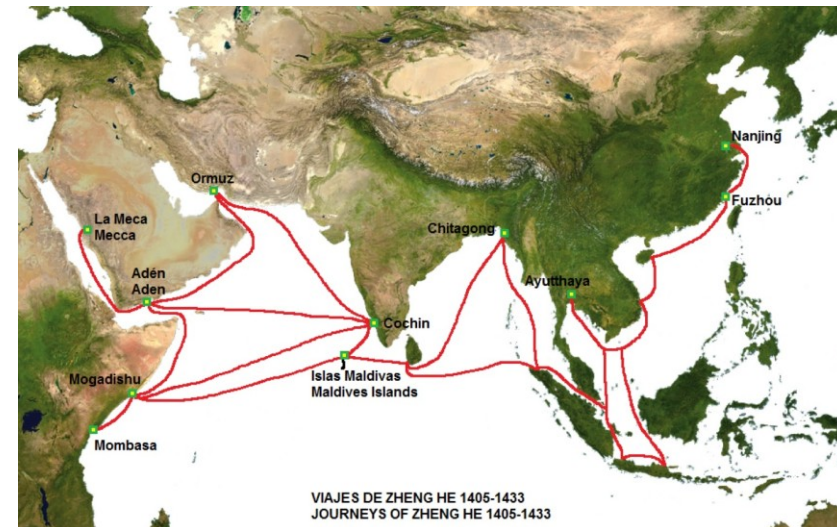
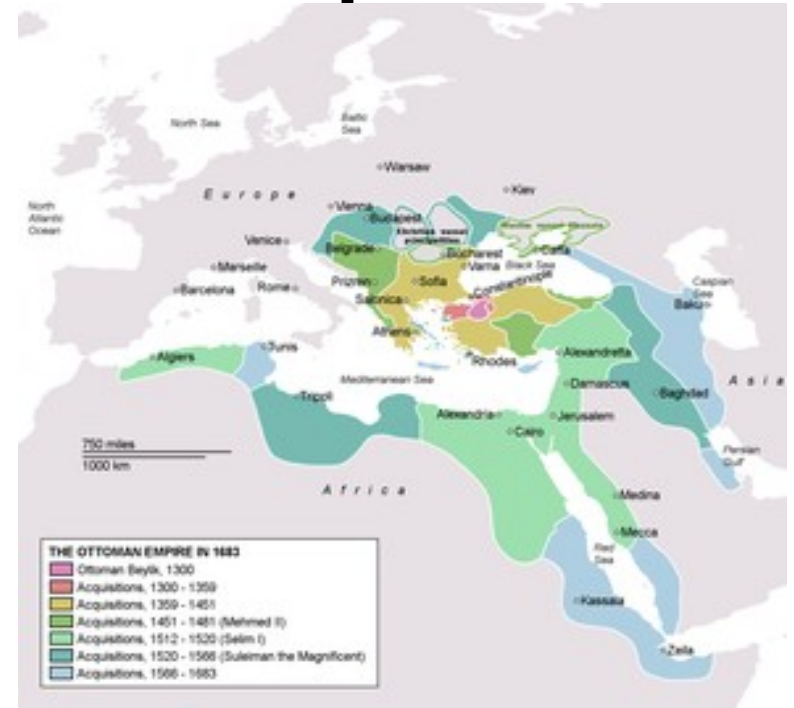
1500 – Západ kontroluje 10% povrchu, 16 procent obyvatel a produkuje 43% HDP.

1913 – Západ kontroluje 58% (10+48) povrchu, 57% obyvatel (26+31) a produkuje 79% HDP (61+18).

1900 – jenom 1 z 10 největších měst v Asii – Tokio – centrum říše, která se pozápádnila.

Všechny hlavní instituce dnešního globálního světa jsou západní.

Ideologie, ekonomické teorie, věda. Západní způsob práce a oblékání expandoval také po celé planetě.

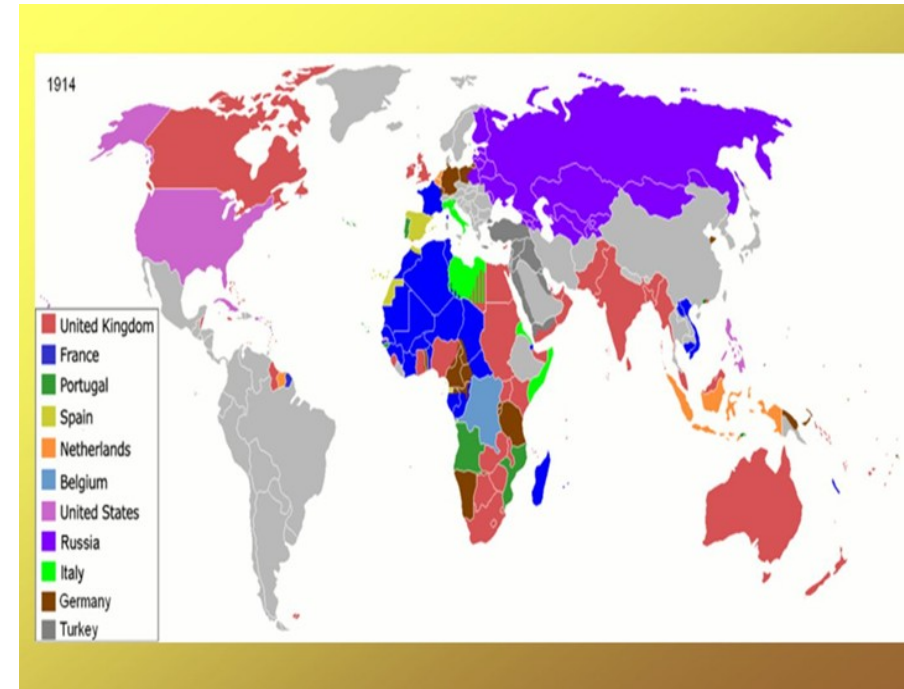
Úspěch Západu

Proč byl Západ schopen vnutit svoji vůli ostatním a ne na opak?

Západ vládl zbytku světa od poloviny 19. století do poloviny 20. století.

V roce 1913 vládla světu západní impéria.

Všechno je důsledkem aplikace idejí renesance, osvícenství, liberalismu a moderní vědy, která vznikla na západě!!!

6 západních institucí - konkurence

Niall Fergusson – 6 institucí, které v kombinaci přinesly západní vzestup.

1. Konkurence – evropský politický i hospodářský život by decentralizován. Odrazový můstek pro národní stát a kapitalismus.
2. Věda – základy vědecké metody v 17. století a důraz na pochopení přírodního světa za účelem využití nových poznatků.
3. Vlášda zákona zajišťující vlastnická práva, která vede k nenásilnému řešení sporů a zastupitelské formě vlády.
4. Medicína – lepší zdraví. Více populace, schopnost pronikat do exotických krajin.
5. Konzum – obrat k člověku a uspokojování jeho potřeb, podmínky pro rozvoj řemesel a moderního průmyslu.
6. Pracovní morálka – morální rámec protestantského křesťanství, který umožnil vznik kapitalismu.

6 západních institucí - věda

Druhým zdrojem úspěchu Západu byla věda.

Francis Bacon – zásady vědecké metody, indukce, empirismus.

Rene Descartes - zásady vědecké metody, racionalismus.

Číst a psát se naučili dříve jinde, věda vznikla na Západě a ostatní se jí učí na Západě.

Od určité doby (18. století) většina nejvýraznějších vědeckých postav pocházela z Evropy.

Produkty moderní vědy daly Západu v 19. století jeho materiální převahu nad ostatními!

6 západních institucí - vlastnická práva

Třetím zdrojem úspěchu Západu byla koncepce vlastnických práv.

Dominantní silou západní civilizace se postupně staly USA.

Symbolem tohoto příběhu jsou dvě lodě: na jedné se plavili španělští a portugalské dobytčelé, na druhé britští a francouzští osadníci. Jedna skupina snila o okamžité kořisti – o horách zlata a stříbra.

Ti druzí věděli, že je čekají léta těžké dřiny, ale rovněž odměna v podobě nejlepší americké půdy a navíc možnosti spoluúčasti na tvorbě zákonů.

Sny Španělů a Portugalců - prokletí přírodních zdrojů, neboť conquistadoři našli v Mexiku a Peru doslova hory drahých kovů.

V konečném důsledku však britská kolonizace přinesla lepší hospodářské výsledky než španělská nebo portugalská, ať už k ní docházelo kdekoli.

Arizona je dnes bohatší než Mexiko a Hongkong je bohatší než Manila.

Jedním z nejproblematictějších filosofických spisů, které se v západní civilizaci objevily, byla podle Fergusona kniha **Jeana-Jacquesa Rousseaua O společenské smlouvě (1762)**.

6 západních institucí - medicína

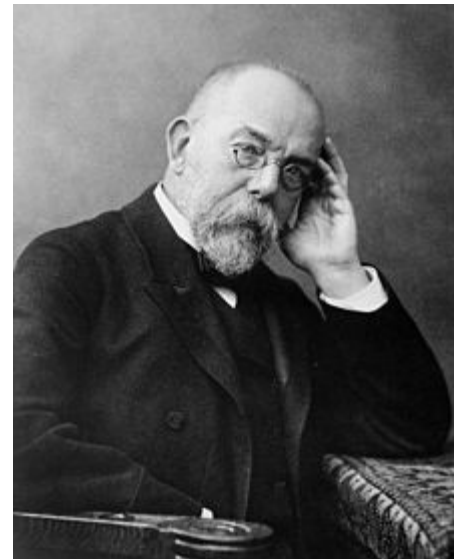
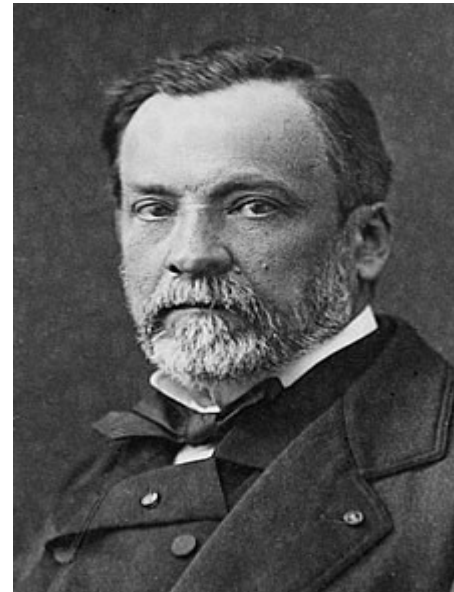
Čtvrtým zdrojem úspěchu západní civilizace byla medicína – úzce propojeno s moderní vědou, která je také západním vynálezem.

Luis Pasteur (mikrobiolog) a Robert Koch (bakteriologie).

Vítězství na poli medicíny nepomohla jen „imperialistům“, ale i jejich poddaným v koloniích.

Nezamýšleným důsledkem byl prudký nárůst populace – nejprve na Západě – zdroj osadníků a ve 20. století v rozvojovém světě – zdroj osadníků pro vymírající regiony.

Západ je zodpovědný za populační explozi třetího světa – vyvezl svoji medicínu, ne svoji formu organizace společnosti!

6 západních institucí - spotřební společnost

Pátým zdrojem - spotřební společnost

Zatímco moderní medicína byla západním koloniím a závislým územím často vnucována silou, konzumní společnost je „zabijácká aplikace“, kterou si zbytek světa podle Fergusona zpravidla touží zkopírovat.

V této souvislosti Ferguson mj. tvrdí, že Marx a Engels se mýlili - železný zákon mzdový - nesmysl.

Majetek se vysoce koncentroval, zároveň s tím se zvyšovaly reálné mzdy všech vrstev obyvatelstva!

Druhá světová válka boj mezi čtyřmi odlišnými verzemi západní civilizace: nacionálním socialismem, sovětským komunismem, evropským imperialismem (který převzali Japonci) a americkým kapitalismem.

USA přitažlivější varianta civilního života, než si mohli dovolit Sověti.

6. západních institucí - pracovní etika

Protestantství podle Maxe Webera osvobozuje nabývání bohatství od zábran tradicionalistických etik tím, že je chápe přímo jako vůli boží.

Po většinu dějin lidé pracovali, aby žili. **Ale protestanti žijí, aby pracovali. Náboženství také přineslo – podle Fergusona – západní civilizaci ještě jeden obrovský příspěvek: přimělo Západ nejen pracovat, ale rovněž šetřit a číst.**

Průmyslová revoluce byla dítkem technologických inovací a spotřeby, vyžadovala ale lidský kapitál (práci).

Životně důležitá byla rovněž gramotnost – a tu podporovalo právě protestantství.

Na věci, které kdysi oddělily Západ od zbytku světa, už sice nemáme monopol: Číňané mají kapitalismus, Íránci mají vědu, Rusové mají demokracii, Afričané moderní medicínu. A Turci mají konzumní společnost.

To ale neznamená, že západní způsob fungování je na ústupu. Naopak: až na pár zbývajících ohnisek odporu se mu daří téměř všude.

To, co nyní prožíváme, je konec pěti set let dlouhé převahy Západu, ale vítězství západní organizace společnosti!

Jak uvádí Ferguson, největší ohrožení pro západní civilizaci nepředstavují jiné civilizace, ale naše vlastní ustrašenost a neznalost dějin.

V 19. století – střet ideologií na Západě, konzervatismu, liberalismu a socialismu. Vzestup Západu – výsledek konzervatismu a liberalismu!

Ideologie

Victor E. Frankl (profesor neurologie a psychiatrie) - Osvětim a Dachau.

„Jsem naprosto přesvědčen, že plynové komory Osvětimi, Treblinky a Majdanku byly v posledku sestrojeny ne v nějaké služebně či na ministerstvu v Berlíně, ale spíše na stolech a v posluchárnách nihilistických vědců a filozofů.“

Richard M. Weaver: Ideje mají následky, Občanský institut, Praha 2011. (1948)

Myšlenky mají důsledky - podle Hegela se lidé ve světě chovají tak, jak o světě přemýšlejí. Ideje konsekvence a svět utváříme našimi činy (tak Hegela interpretuje **Alexandr Kojve**).

Lidské vědomí se vyvíjí a jeho podoba nakonec formule materiální svět. Vědomí je příčina, nikoli důsledek materiálního světa. Na konec dějin došel vývoj vědomí, nikoli materiálního světa!

19. století – formování socialismu, který byl vyzyvatelem liberalismu, jenž zvítězil za Západě po rozpadu Svaté aliance.

Dnes nejmocnější ideologie na upadajícím Západě.